

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2025-2.23>

**В. В. Нікітін, доктор юридичних наук,
завідувач кафедри політичних наук і права
Київського національного університету будівництва
і архітектури**

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ ПОЗА ПРАВОВИМ РЕГУЛЯТОРОМ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Стаття аналізує правові наслідки використання віртуальних активів поза регуляторним полем фінансової системи України. Обґрунтовано, що така практика підсилює ризики для фінансової стабільності, ускладнює превенцію зловживань і підриває правову визначеність у цивільному обороті, зокрема щодо доказування титулу та належного виконання зобов'язань. Український підхід перебуває у фазі трансформації: спеціальний закон ухвалено, однак його норми ще не набрали чинності, а ключові функції нагляду та контролю фактично реалізуються в межах чинного режиму фінансового моніторингу та суміжних регуляторних повноважень. Показано, що позарегуляторне використання віртуальних активів створює простір для регуляторного арбітражу, мінімізації оподаткування, зниження стандартів ідентифікації та прозорості, що особливо чутливо в умовах воєнного стану та необхідності гармонізації з європейськими стандартами. Стаття пропонує узгоджену рамку оцінювання наслідків за публічно-правовою, фінансово-правовою та приватно-правовою площинами і формулює пропозиції щодо оновлення комплаєнс-вимог для постачальників послуг, а також щодо уточнення цивільно-правової кваліфікації та оборотоздатності цифрових активів.

Ключові слова: віртуальні активи, криптоактиви, фінансовий моніторинг, податкові наслідки, цивільно-правова відповідальність, нікчемність правочинів, регуляторний арбітраж, відмивання коштів.

V. V. Nikitin. Legal consequences of using virtual assets outside the legal regulator of the financial system

The paper examines legal consequences of using virtual assets outside the regulatory perimeter of Ukraine's financial system. It argues that such practices heighten risks to financial stability, undermine abuse prevention, and erode private-law certainty in digital civil circulation, particularly regarding title proof and proper performance. Ukraine's framework is transitional: the dedicated law has been adopted but has not entered into force, while key supervisory and control functions are effectively exercised within the AML/CFT regime and related regulatory mandates. Off-perimeter use fosters regulatory arbitrage, tax minimization, and weaker identification and transparency standards – acute issues amid martial-law constraints and EU alignment needs. The paper proposes a coherent assessment framework across public-law, financial-law, and private-law dimensions, and outlines updates to compliance duties for service providers alongside refinement of civil-law qualification and negotiability of digital assets [2, pp. 138–140].

Key words: virtual assets, crypto-assets, AML/CFT, tax consequences, civil liability, void transactions, regulatory arbitrage, money laundering.

Вступ. Віртуальні активи за останні роки трансформувалися з технологічної новачки у значний компонент фінансових і цивільно-правових відносин в Україні. Стрімка інтеграція цих інструментів у платіжні, інвестиційні та договірні практики супроводжується недостатньою нормативною визначеністю. Спеціальний закон хоча й ухвалений, але його положення ще не набрали чинності; функції нагляду та контролю розподілені між регуляторами фінансового сектору та системою фінансового моніторингу. Така ситуація формує поле для регуляторного арбітражу, збільшує витрати на комплаєнс і посилює інформаційну асиметрію між учасниками ринку, особливо за здійснення операцій поза регуляторним периметром [2, с. 138-140]. У національній доктрині зазначається, що без узгодженого розмежування та координації повноважень у сфері доступу на ринок, поведінкового нагляду, AML/CFT-контролю та постреєстраційного моніторингу неможливо досягти ні передбачуваності правозастосування, ані належної ринкової дисципліни. Пріоритетом є вдосконалення процедур взаємодії з постачальниками послуг, запровадження ефективних механізмів контролю після первинної реєстрації та подолання складнощів охоплення децентралізованих інфраструктур традиційними інструментами нагляду. Доопрацювання рамкових актів і вторинного регулювання виступає передумовою реальної прозорості операцій та захисту прав споживачів [1, с. 31-32].

Цивілістичний вимір також набуває критичного значення. Оскільки віртуальні активи існують виключно в цифровому середовищі, усі юридично значущі дії – набуття, передання, обтяження, підтвердження прав – здійснюються цифровими засобами. Це зумовлює підвищені вимоги до ідентифікації сторін, фіксації волевиявлення, атрибуції підпису та збереження доказів. Сучасні дослідження пропонують розглядати «цифровий цивільний оборот» як окрему площину, що потребує уточнення конструкцій недійсності правочинів, реституції, деліктної та договірної відповідальності з огляду на властивості цифрових об'єктів

і записів у розподілених реєстрах. Використання активів поза регуляторним полем посилює невизначеність титулу та ускладнює відновлення порушених прав, що потребує адаптації традиційних інструментів приватного права [3, с. 99].

Актуальність теми. Проблематика правових наслідків використання віртуальних активів поза регуляторним периметром фінансової системи набула в Україні особливої гостроти через швидку дифузію цифрових практик і одночасної фрагментарності інституційного дизайну. Економічні й технологічні чинники розширюють сфери застосування віртуальних активів – від розрахунків і залучення капіталу до токенизації прав – проте правова інфраструктура реагує нерівномірно. Невизначеність у механізмах допуску провайдерів послуг на ринок, контурах постреєстраційного контролю, пруденційних і поведінкових вимог та практик фінансового моніторингу стимулює регуляторний арбітраж і знижує передбачуваність правозастосування. Сучасні дослідження наголошують на необхідності оновити рамкові акти, розмежувати мандати регуляторів і забезпечити узгодженість із європейськими підходами для поєднання інноваційності ринку з публічними інтересами фінансової стабільності та доброчесності обігу [1, с. 26-27].

Актуальність посилюється також тим, що позарегуляторні практики ускладнюють досягнення цілей фінансового моніторингу та справедливої фіскальної участі, створюючи вразливості для легалізації доходів, мінімізації оподаткування та ринкових зловжуваль. На тлі воєнного стану й зростаючої ролі благодійних потоків у криптоактивах це набуває не лише економіко-правового, а й безпекового виміру, оскільки прозорість транзакцій і підзвітність провайдерів визначають довіру донорів, інвесторів і споживачів. Українська наукова дискусія демонструє високий рівень зацікавленості та багатовимірності підходів: дослідники аналізують методологію класифікації віртуальних активів, моделі регуляторної взаємодії, роль національних інституцій, порівнюють міжнародні практики та роблять висновки про необхідність синхронізації норм публічного й приватного права. Узагальненою лінією цих праць є заклик до системного узгодження нагляду за постачальниками послуг, вимог належної перевірки та прозорості операцій з удосконаленням режимів захисту прав споживача та інвестора [2, с. 138-141].

У межах приватноправової доктрини особливий акцент робиться на природі цифрових об'єктів та специфіці доказування у цифровому середовищі. Цифрові активи кваліфікуються як нематеріальні об'єкти цивільних прав із власною логікою набуття, передання і підтвердження титулу, що зумовлює потребу уточнити конструкції дійсності правочинів, межі реституції, підходи до відповідальності та захисту добросовісного набувача. Розгортається концепція «цифрового цивільного обороту», у межах якої приватноправові інструменти мають бути адаптовані до технологічних особливостей розподілених реєстрів і цифрової ідентифікації. Інакше позарегуляторне використання активів підвищує ризик помилкової кваліфікації та ускладнює відновлення порушених прав [3, с. 68-69, 99].

Огляд останніх досліджень. Українська дослідницька думка щодо віртуальних активів сформувалася на перетині інституційно-правових і цивілістичних підходів. У сфері державного контролю суттєвий внесок зробив В. Волинець, акцентуючи на узгодженні повноважень регуляторів, необхідності післяреєстраційного нагляду за постачальниками послуг та технологічній модернізації державного моніторингу. Він виокремлює прогалини інституційного дизайну, що стимулюють «позарегуляторні» практики й ускладнюють забезпечення доброчесності обігу, пропонуючи орієнтири для збалансованості інновацій і фінансової безпеки [1, с. 26-32].

Важливий внесок уносять економіко-правові дослідження цифрових активів, які представляють О. Кудя, М. Кучерявенко та Є. Смичка; вони розкривають феноменологію цифрових активів і глобальні тренди нормотворення, що задає контекст для національної гармонізації. О. Кулик обґрунтовує бачення ринку віртуальних активів як автономного об'єкта правового регулювання з окресленням статусу суб'єктів і функціональних напрямів державного та саморегулювання. Додаткові аргументи щодо розриву між де-факто та де-юре надає колектив авторів, які фіксують неузгодженість спеціального закону з підзаконним і секторальним масивом норм. Це породжує «сіру зону» для операцій і знижує передбачуваність правозастосування в Україні [2, с. 138-141].

У корпусі публікацій виокремлюються також прикладні студії, що деталізують елементи ринкової архітектури: Г. Рибікова й О. Ковригіна аналізують порівняння національних і зарубіжних підходів до регулювання; О. Починок досліджує структуру правовідносин у сфері віртуальних активів; С. Цукан узагальнює міжнародне регулювання; Р. Самсін окреслює проблеми державного регулювання в Україні. Сукупно ці праці конкретизують вузькі місця правозастосування – від термінологічної невизначеності до прогалин у поведінкових стандартах для провайдерів, що особливо критично в сегментах, де операції здійснюються поза регуляторним периметром [1, с. 28-31].

Цивілістичний напрям розвиває І. Гулейков, який концептуалізує «цифровий цивільний оборот» як самостійну площину приватного права та вибудовує класифікацію цифрових активів за функціональним, технологічним і відносинним критеріями. У межах його дослідження залучено ширше коло цивілістів: Г. Стахира досліджує оборот цифрового контенту, В. Логойда – кваліфікацію криптовалют як об'єктів цивільних прав, М. Парасюк – предмет і принципи регулювання цифрового цивільного обороту. Ці позиції збігаються в тезі про необхідність адаптації конструкцій дійсності правочинів, реституції, меж деліктної

й договірної відповідальності та доказових стандартів у цифровому середовищі. Без такої адаптації поза-регуляторне використання віртуальних активів загострює невизначеність титулу й ускладнює відновлення порушених прав [3, с. 4, 68-69, 97-100].

Мета статті. Метою цієї статті є формування цілісної рамки для аналізу правових наслідків використання віртуальних активів поза регуляторним полем з урахуванням українського інституційного контексту та євроінтеграційних орієнтирів. Дослідження поєднує формально-юридичний і порівняльно-правовий підходи з функціональним аналізом ролей учасників та типів активів, щоб продемонструвати взаємозв'язок публічно-правових, фінансово-правових та приватно-правових наслідків. Завданням роботи є систематизація актуальних наукових позицій, виявлення прогалин у наглядовій та цивілістичній архітектурі, окреслення ризиків позарегуляторних практик і пропозиція узгоджених інструментів їх мінімізації – від процедур доступу на ринок і належної перевірки до оновлення договірних моделей та доказових стандартів у цифровому середовищі.

Виклад основних положень. Обіг віртуальних активів поза регуляторним периметром фінансової системи формує специфічне інституційне середовище, що поєднує високу технологічну швидкість і низьку правову інерцію. За відсутності єдиної архітектури, що об'єднує правила доступу на ринок, поведінкові стандарти для провайдерів, механізми післяреєстраційного нагляду та приватно-правові інструменти доказування, виникає простір невизначеності. Саме цей простір поглинає транзакційні ризики, посилює інформаційну асиметрію між провайдерами й користувачами та створює стимули для регуляторного арбітражу. Як наслідок, добросовісні учасники несуть підвищені витрати на комплаєнс та правовий захист, тоді як недобросовісні – монетизують нормативні прогалини. Така асиметрія не є тимчасовою похибкою перехідного періоду: вона структурно відтворюється в сегментах ринку, де відсутня процедурна інтеграція державного нагляду з приватно-правовими гарантіями та зрозумілими стандартами доказування [2, с. 138-141].

Публічно-правова перспектива демонструє, що позапериметрові моделі обігу безпосередньо знижують превентивну спроможність системи протидії відмиванню доходів і фінансуванню тероризму. Якщо ідентифікація клієнта, простежуваність операцій і журналювання подій не інтегровані в операційні процеси провайдера, фінансовий моніторинг змушений діяти реактивно – через донаглядові запити чи ex-post аналіз. Це створює часовий лаг, протягом якого ризикові транзакції конвертуються у складно атрибутовані активи, розчинені в багатоланкових ланцюгах. У умовах транскордонної цифрової мобільності навіть локальні прогалини у процедурах верифікації або звітування мультиплікують ризики через швидке перенесення активів у юрисдикції з іншими стандартами. Отже, базові вимоги AML/CFT мають функціонувати не як зовнішній «фільтр», а як невід'ємний критерій операційної придатності провайдера, що перевіряється на постійній основі, а не одноразово при реєстрації (Закон України № 361-IX) [4].

Фінансово-правові наслідки позарегуляторного обігу зосереджені навколо симетрії обліку та податкової нейтральності. Коли транзакції не проходять через стандартизовані процедури ідентифікації та розкриття, у суб'єктів виникає стимул відтерміновувати визнання доходів, маскувати приріст вартості або декларувати операції як неідентифіковані зміни складу активів. Накопичення таких позицій створює фіскальні пастки відкладеної дії: зобов'язання донараховуються постфактум, нерідко разом із штрафами й пенею, що робить витрати непередбачуваними та демотивує сумлінних учасників. Правова визначеність щодо статусу активів, єдині правила обліку приросту/збитку, чіткі вимоги до документації, прив'язаної до цифрових слідів транзакцій, вирівнюють конкурентне поле та зменшують простір для тінізації. За відсутності або фрагментарності цих елементів, де-факто режим обліку починає домінувати над де-юре, і податкова справедливість перетворюється на ситуативну домовленість між суб'єктом і контролюючим органом, а не на універсальне правило поведінки [1, с. 28-31].

У приватно-правовому вимірі «ціна» позарегуляторності проявляється через дефекти дійсності правочинів, нестійкість титулу та неповноту засобів захисту. Оскільки віртуальні активи існують виключно в цифровій формі, юридично значущі дії – укладення, виконання, передання, обтяження – реалізуються як послідовність цифрових подій. Для правозастосування визначальними стають чотири елементи: верифікована ідентичність сторін, атрибуція підпису та волевиявлення, незмінність запису та надійне збереження цифрових доказів. Якщо хоча б один з цих елементів випадає, угода потрапляє у «сіру зону» нікчемності або оспорюваності, механізми реституції стають надмірно витратними, а доказування добросовісності набуття – невизначеним. Концепція цифрового цивільного обороту пропонує не механічну транспозицію традиційних норм, а їх адаптацію до властивостей цифрових об'єктів і розподілених реєстрів: від спеціальних договірних застережень щодо атрибуції транзакцій до процесуальних правил прийнятності логів і технічної експертизи як доказу [3, с. 99, 113].

Істотного розрізнення потребують кастодіальні та некастодіальні моделі зберігання. У кастодіальних конфігураціях провайдер фактично виконує функції зберігача й повинен нести підвищені обов'язки щодо операційної безпеки, внутрішнього контролю, розкриття інформації та інцидент-менеджменту. Некастодіальні моделі, навпаки, покладають ризик на користувача, але й вони не можуть існувати повністю «поза правом»: мінімальні стандарти ідентифікації, інтерфейсної прозорості, попереджень про ризики та коректної маркетингової комунікації виступають запобіжниками інформаційної асиметрії. Без них приватно-правові

засоби захисту працюють із запізненням. Технологічна нейтральність нормативних вимог полягає не у зрівнюванні цих двох моделей, а у пропорційній диференціації обов'язків залежно від фактичних функцій, які виконує суб'єкт.

Ще одним критичним аспектом є кваліфікаційна «семантика» активів. Коли закон оперує надто узагальненими дефініціями, фактична функція активу – платіжна, інвестиційна чи утилітарна – губиться за родовим терміном, і правозастосування втрачає точність. Це призводить до подвійної помилки: публічне право помиляється в оцінці системного ризику, а приватне – у визначенні належних засобів захисту. Для запобігання цьому в регуляторному циклі необхідно чітко фіксувати функціональний профіль активу та реальні ролі учасників; саме функціональна логіка, а не формальна назва токена, повинна детермінувати як набір пруденційних вимог до провайдера, так і формат доказування у спорі між сторонами [1, с. 28-29].

Ринкова доброчесність залежить також від правового підходу до децентралізованих інфраструктур. Повна заборона або повна дерегуляція виявляються однаково неефективними. Ефективнішою є «вузлова» модель, у якій регуляторна увага концентрується на точках людського впливу: розробниках інтерфейсів, операторах фронтендів, кастодіальних провайдерах мостів між мережами, офіційних агрегаторах і платіжних шлюзах. Саме в цих ланках можна закріпити вимоги до прозорості, журналювання, відмовостійкості та повідомлення про інциденти – без спроби юридично «закрити» сам протокол.

З позицій правової політики доцільно переходити від перевірок за викликом до безперервного наглядового циклу. У ньому доступ на ринок є не кінцем, а початком взаємин провайдера з регулятором; поведінкові стандарти, методики належної перевірки, моніторинг операційних ризиків і тестування системи внутрішнього контролю стають регулярними практиками. Такий підхід зменшує інцидентність, уніфікує реакцію на події та робить прогнозованими витрати провайдера. Разом із симетризацією податкових правил і адаптацією приватно-правових конструкцій це формує замкнений контур, у якому позарегуляторні сценарії поступово витісняються економічно невігідною нішею.

Узагальнюючи, позарегуляторне використання віртуальних активів є не лише технологічним викликом. Це тест на здатність правової системи поєднати публічні інтереси фінансової стабільності, доброчесності й фіскальної справедливості з приватно-правовою визначеністю титулу, дійсності правочинів і передбачуваністю засобів захисту. Лише інтегрований дизайн – від термінології та процедур доступу на ринок до доказових стандартів у цифрових спорах – здатен усунути «премію за невизначеність», яку сьогодні сплачують і держава, і бізнес, і споживачі. Водночас такий дизайн повинен залишатися пропорційним і технологічно нейтральним, аби не придушити інноваційний потенціал ринку (Закон України № 2074-IX) [5]; його базові контури для державного контролю вже окреслені в сучасних українських дослідженнях, а приватно-правову оптику надає доктрина цифрового цивільного обороту.

Висновок. Дослідження показало, що позарегуляторне використання віртуальних активів є системним викликом для правопорядку: воно одночасно знижує превентивну ефективність державного контролю, розмиває податкову нейтральність і ускладнює приватно-правову визначеність. Ядро проблеми полягає у відсутності цілісної архітектури життєвого циклу провайдера послуг із віртуальними активами, де процедури доступу на ринок, поведінкові стандарти, післяреєстраційний нагляд і механізми доказування в цифровому середовищі були б узгоджені за цілями, термінологією та інструментами. Результат – простір невизначеності, який поглинає транзакційні ризики, заохочує регуляторний арбітраж і перекладає витрати ризику на добросовісного користувача.

Публічно-правовий вимір наслідків найбільш відчутний у контексті протидії відмиванню доходів і фінансуванню тероризму. Коли ідентифікація клієнтів, простежуваність ланцюга операцій і журналювання подій не інтегровані в операційні процеси провайдера, інструменти фінансового моніторингу змушені діяти реактивно, а не превентивно. Це створює часові вікна для конвертації ризикових транзакцій і ускладнює атрибуцію активів, особливо в транскордонних схемах. У таких умовах навіть якісно виписані обов'язки суб'єктів первинного фінмоніторингу не дають очікуваного ефекту без постійного післяреєстраційного контролю, тестування систем внутрішніх політик і технічних засобів, а також уніфікованих вимог до розкриття, інцидент-менеджменту та взаємодії з наглядовими органами (Закон України № 361-IX) [4].

Фінансово-правові наслідки позарегуляторного обігу зосереджені навколо симетрії обліку і справедливості оподаткування. Коли операції не проходять через стандартизовані процеси ідентифікації та розкриття, у суб'єктів з'являється стимул відтермінувати визнання доходів, маскувати приріст вартості чи декларувати втрати без належної доказової бази. Накопичення таких позицій породжує фіскальні пастки відкладеної дії – донарахування постфактум, штрафи, пеня – що робить витрати непередбачуваними, а конкурентне поле нерівним для сумлінних і несумлінних учасників. Правова визначеність статусу активів, єдині правила документування цифрових слідів транзакцій, уніфікація обліку приросту/збитку та звітування виводять ці стимули з «сірої зони» у прогнозовану собівартість комплаєнсу, зменшуючи простір для тінізації та вибіркового правозастосування.

У приватно-правовій площині «ціна» позарегуляторності проявляється у нестійкості титулу, ризику недійсності або оспорюваності правочинів і неповноті відновлювальних механізмів. Оскільки правочини щодо віртуальних активів існують і доводяться в цифровому середовищі, визначальними стають верифікована

ідентичність сторін, атрибуція підпису та волевиявлення, незмінність запису і надійне збереження цифрових доказів. За дефектності хоча б одного елемента угода опиняється в «сірій зоні» доказування, а судовий захист стає дорожчим і менш передбачуваним. Сучасна цивілістична доктрина пропонує розглядати «цифровий цивільний оборот» як окрему площину приватного права з адаптацією конструкцій дійсності, реституції та відповідальності до технологічної специфіки об'єкта і розподілених реєстрів; саме така адаптація перетворює цифрові докази з допоміжного матеріалу на повноцінний процесуальний ресурс [3].

Сукупність наведених висновків дозволяє запропонувати узгоджений вектор правової політики.

На рівні публічного права доцільно запровадити безперервний наглядний цикл за провайдерами, інтегруючи до нього:

- вимоги щодо ідентифікації клієнтів, простежуваності операцій, журналювання та інцидент-менеджменту;

- регулярне тестування систем внутрішнього контролю та операційних ризиків.

На рівні фінансового права необхідно:

- уніфікувати облік і звітність операцій з віртуальними активами за логікою загальних правил щодо майна, усунувши особливі режими, що провокують арбітраж;

- запровадити стандарти документування цифрових слідів транзакцій для цілей підтвердження доходів і витрат.

На рівні приватного права слід:

- оновити договірні моделі, вбудувавши до них технічно верифіковані способи атрибуції підпису та фіксації волевиявлення;

- закріпити в процесуальному законодавстві прийнятність технічної експертизи логів, хешів і записів розподілених реєстрів як повноцінних доказів із визначеними критеріями автентичності та цілісності (Цивільний кодекс України) [6].

Окрему увагу слід приділити термінологічній синхронізації та функціональній класифікації активів. Надмірно родові дефініції не встигають за ринковими моделями і штовхають правозастосування у бік помилкової кваліфікації. Функціональна логіка – платіжна, інвестиційна, утилітарна – повинна визначати і набір пруденційних вимог до провайдера, і характер доказування в спорах. Це стосується і диференціації між кастодіальними та некастодіальними моделями: перші потребують розширених обов'язків щодо операційної безпеки, резервів і розкриття, другі – мінімальних, але чітких стандартів інформування користувача, інтерфейсної прозорості та попереджень про ризики. Така пропорційність – ключ до технологічно нейтральної регуляції, що не придушує інновацій.

Таким чином, мінімізація негативних наслідків позарегуляторного обігу віртуальних активів вимагає інтегрованого дизайну, який одночасно підсилює превенцію, вирівнює податкову справедливість і забезпечує приватно-правову визначеність у цифровому середовищі. Ключовим принципом має стати пропорційність і технологічна нейтральність: право повинно керувати ризиками на рівні процесів і ролей, а не «імен» протоколів чи форм токенів. За таких умов інноваційність ринку узгоджується з публічними інтересами держави та приватними інтересами учасників, а «премія за невизначеність» знижується до рівня звичайної собівартості комплаєнсу.

Список використаних джерел:

1. Волинець В. В. (2025). Державний контроль за обігом віртуальних активів в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право, 88(2), с. 26–32.

2. Гудіма Т., Устименко В., Джабраїлов Р., Черних О. (2022). Особливості правового регулювання обігу віртуальних активів в Україні: де-факто vs де-юре. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 5(46), с. 137–149.

3. Гулейков І. Ю. (2025). Цифрові активи в цивільному обороті України (дисертація на здобуття ступеня доктора філософії, НАПрН України, НДІ приватного права і підприємництва ім. Ф. Г. Бурчака). Рукопис, с. 243

4. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

5. Про віртуальні активи: Закон України № 2074-IX від 17.02.2022 (вступ у дію пов'язано з прийняттям змін до Податкового кодексу України). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.

6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.